

UČNI NAČRT

PROGRAM WALDORFSKE OSNOVNE ŠOLE:

LIKOVNA VZGOJA

KAZALO

1. OPREDELITEV PREDMETA.....	2
2. SPLOŠNI CILJI PREDMETA.....	4
3. DIDAKTIČNA PRIPOROČILA.....	5
4. VSEBINE PREDMETA.....	7
4.1. PRVO VZGOJNO–IZOBRAŽEVALNO OBDOBJE.....	7
4.1.1. RISANJE.....	7
4.1.2. SLIKANJE	9
4.1.3. KIPARSTVO.....	11
4.1.4. PROSTORSKO OBLIKOVANJE.....	12
4.2. DRUGO VZGOJNO–IZOBRAŽEVALNO OBDOBJE.....	14
4.2.1. RISANJE.....	14
4.2.2. SLIKANJE	16
4.2.3. KIPARSTVO.....	17
4.2.4. PROSTORSKO OBLIKOVANJE.....	19
4.3. TRETJE VZGOJNO–IZOBRAŽEVALNO OBDOBJE	21
4.3.1. RISANJE.....	21
4.3.2. SLIKANJE	23
4.3.3. KIPARSTVO.....	26
4.3.4. PROSTORSKO OBLIKOVANJE.....	27
4.3.5. GRAFIČNO OBLIKOVANJE	28

1. OPREDELITEV PREDMETA

Likovna vzgoja skozi vse svoje segmente razvija prostorske predstave, hkrati pa pri učencih oblikuje občutek za lepo ter jih ob njihovi lastni aktivnosti vodi k soustvarjanju lepega. Tako učenci skozi celotno osnovnošolsko obdobje razvijajo lastno ustvarjalnost, odkrivajo posebnosti likovnega izražanja na različnih likovnih področjih in poglobljajo posluš za likovna dela umetnikov. Učenci skozi lastno dejavnost pri predmetu likovna vzgoja razvijajo občutljivost zaznavanja in likovno ustvarjalno mišljenje. Pomembno je, da se učenci pripravijo tudi za sodelovanje v kulturnem življenju ožjega in širšega okolja.

Likovna vzgoja ima med predmeti osrednje mesto, saj se njene vsebine povezujejo z vsebinami drugih predmetov. Likovne vsebine tako po eni strani predstavljajo podporo, po drugi pa protiutež kognitivnim vsebinam (učenci si ob določenih vsebinah »ustvarijo sliko«).

Predmet zajema likovna področja: risanje, slikanje, kiparstvo ter prostorsko in grafično oblikovanje ter je na splošno koristen in uporaben, saj nobeno poklicno področje ne more brez razvitih prostorskih predstav in vizualizacije. Pri likovnem izražanju učenci zunanje vtise povezujejo z notranjimi doživetji; vse, kar sprejmejo od zunaj, v svoji notranjosti predelajo in ustvarijo lastne zamisli. Z likovnim izražanjem učenci preverjajo in razvijajo razumevanje prostora, izražajo občutja, stališča in vrednote. Likovno izražanje v njih krepi voljo in zbranost ter vzbuja njihovo zanimanje za to, kar jim ponuja zunanji svet, hkrati pa jih tudi vzpodbuja, da bi se s tem ukvarjali in poskušali iz tega kaj napraviti. Vsebine so zasnovane na temeljnih likovnih pojmi, ki jih učenci usvajajo in nadgrajujejo glede na razvojno stopnjo in svojo likovno zmožnost. Likovna dejavnost je v učnem procesu usmerjena v razvijanje učenčeve ustvarjalnosti, v odkrivanje kvalitet materialov, s katerimi učenci delajo, ter v proces nastajanja nekega izdelka. Učenci ob tem osmišljajo praktično delo in si privzgamajo odgovornost za reševanje problemov s človeškega stališča. Tako se vedno bolj zanimajo za svet okoli sebe.

Ob komunikaciji in interakciji med seboj in z učiteljem učenci razvijajo občutljivost zaznavanja, likovno ustvarjalno mišljenje, čustva in motorične spretnosti, vizualni spomin in domišljijo. Likovna dejavnost vpliva na harmoničen razvoj učenca.

PODZAVESTNI IDEAL MAJHNEGA OTROKA JE, DA JE SVET ZGRAJEN NA DOBROTI.

PODZAVESTNI IDEAL V OSNOVNOŠOLSKIH LETIH JE, DA JE SVET ZGRAJEN NA LEPOTI.

PODZAVESTNI IDEAL MLADOSTNIKA JE, DA JE SVET ZGRAJEN NA RESNICI.

RISANJE JE OSVOBOJEN RAZUM – VODI NAS K RESNICI.

SLIKANJE JE IZRAŽENO ČUSTVO – VODI NAS K LEPOTI.

KIPARSKO OBLIKOVANJE JE OBVLADANA MOČ – VODI NAS K DOBROTI.

Rudolf Steiner

2. SPLOŠNI CILJI PREDMETA

Likovno izražanje pri učencih:

- harmonično oblikuje in razvija osebnost,
- povezuje duševno in telesno delo,
- zaposluje čustva, domišljijo in razum,
- bogati emocionalne, socialne in estetske osebnostne kvalitete,
- krepi voljo, zbranost pri delu, vztrajnost, opazovanje in predstavljalnost,
- bogati in ohranja zmožnost za likovno izražanje,
- razvija zanimanje za različne vrste likovne dejavnosti,
- omogoča spoznavanje osnovnih likovnih izrazil in oblikovalnih načel,
- omogoča spoznavanje različnih likovnih materialov in orodij,
- ob rokovanju z različnimi materiali omogoča spoznavanje njihove bistvene značilnosti,
- ob rokovanju z različnimi materiali in orodji omogoča razvijanje motorične spretnosti in občutljivosti,
- razvija čut za lepo (estetsko),
- razvija zmožnost doživljanja lepote v naravi in umetninah,
- omogoča spoznavanje vloge in pomena likovno-vizualnih komunikacij v ožjem in širšem okolju,
- razvija odnos za likovne stvaritve, nacionalne in splošne človeške likovne kulturne dediščine,
- razvija zmožnost oblikovanja meril za vrednotenje lastnih del, del vrstnikov in stvaritev umetnikov.

3. DIDAKTIČNA PRIPOROČILA

Pri risarskem izražanju učitelj razvija sposobnost učencev za spoznavanje oblik in njihovo izražanje. Poudarja se proces in ne rezultat risanja. Tako je elementarno risanje učencev usmerjeno v občutenje gibanja, kar pozneje prerase v prostoročno geometrijsko risanje, imenujemo ga »risanje oblik«. Učenci pri tem doživljajo oblike, njihovo velikost, barvo, površino ... S spoznavanjem posebnosti naravnih oblik in oblik, ki jih je ustvaril človek v okolju in naravi, učenci dojemajo gibljivost oblik in človeške gibe. Pri samostojnem risanju oblik se pri učencih prebudi čut za obliko, hkrati pa je to priprava na učenje pisanja in branja pri slovenskem jeziku.

Ko spoznajo pojma oblika in doživetje prostora, učenci lažje razumejo tudi pojme kot so: simetrija, gibanje, nasprotno gibanje, ponavljanje in stopnjevanje. Lažje se orientirajo v prostoru, lažje opredelijo sami sebe v prostoru (socialna okolica) ter se znajo pravilno orientirati in gibati po prostoru. Risanje oblik ima tudi terapevtski pomen: učitelj uporabi svoje znanje o tem, katere oblike delujejo na voljo, katere na občutke in katere predvsem na predstavno sposobnost učenca.

Geometrijsko risanje pri likovni vzgoji se tesno povezuje z geometrijskim risanjem pri matematiki. Za razširitev poznavanja posebnosti geometrijskega risanja se učitelj poslužuje primernih trdih risarskih materialov tako, da preko izbranih risarskih materialov učenci dojemajo tudi pojem slika ter v povezavi s tem pojma svetla in temna ploskev. Pri starejših učencih je to izhodišče za spoznavanje pojmov projekcija in senca.

Na področju slikanja se pri mlajših učencih poudarja čutno dožemanje svetlo ali temno pobarvane ploskve. Za to dožemanje učitelj izhaja predvsem iz akvarelne slikarske tehnike in izbranih tehnik s trdimi materiali. Za elementarno dožemanje pojma barvna ploskev so vsebine iz področja slikanja močno povezane z vsebinami pri drugih predmetnih področjih. Te vsebine se nadgrajujejo v spoznavanje barv, njihovih posebnosti, kvalitete, sozvočja, nasprotja. Spoznanja posebnosti barvnih ploskev učenci nato nadgrajujejo z upodabljanjem motivov iz vsakdanjega življenja.

Pri kiparskem oblikovanju učitelj organizira dejavnost tako, da učenci ob kiparskih materialih razvijajo ročne spretnosti. Učitelj se pri tem poslužuje mehkih kiparskih materialov zato, da že najmlajši učenci doživljajo oblikovanje kiparskih oblik kot proces preobrazbe – neka oblika nastane iz celote, ne pa iz sestavljanja posameznih delov.

Pri nekoliko starejših učencih učitelj kiparsko oblikovanje povezuje z vsebino s področja risanja, in sicer z risanjem oblik. Poslužuje se tudi igre »srečevanje rok«, ki temelji na gradnji notranjega prostora z dlanmi, kar ustvarjalno poveže s pojmi oblika in spreminjanje oblik iz določene količine materiala (roka čuti in postane organ zaznavanja in oblikovanja kiparske mase).

Vsa spoznanja, ki jih učenci pridobijo pri kiparskem oblikovanju, učitelj povezuje s spoznavanjem vsebin drugih predmetnih področij in obratno.

Zaznavanje in oblikovanje večjih prostorskih razsežnosti učenci spoznavajo skozi prostorsko oblikovanje, ki je v prvih letih šolanja omejeno predvsem na doživljanje prostora. Veliko pozornosti se posveča pomembnosti urejenega bivalnega prostora (npr. urejenosti učilnice). Ta spoznanja in doživljanje prijetnega počutja v urejenem prostoru učitelj pri starejših učencih nadgrajuje z razčlenjevanjem in definicijo arhitekturnega prostora.

Z grafičnim oblikovanjem se učenci srečujejo v tretjem vzgojno–izobraževalnem obdobju, ko spoznajo vse posebnosti risanja in slikanja, torej unikatnega načina izražanja. Dojemanje pojma reproduciranje likovnega izdelka vodi v spoznavanje posebnosti grafičnega oblikovanja, grafičnih tehnik in odtisa – grafičnega lista.

4. VSEBINE PREDMETA

4.1. PRVO VZGOJNO–IZOBRAŽEVALNO OBDOBJE

4.1.1. RISANJE

V prvem vzgojno–izobraževalnem obdobju je na področju risanja dejavnost učencev usmerjena v spoznavanje črte kot izraznega sredstva, ki nastane kot sled gibanja. To omogoča, da učenci intuitivno razumejo razliko med ravno in krivo črto. Posebnosti obeh učenci spoznajo s pomočjo samostojnih aktivnosti – z opazovanjem in zapažanjem oblik, pri čemer si ustvarijo predstavo nastanka oblike, od nepopolne do popolne.

Risanje črt pri urah likovne vzgoje učitelj poveže s pisanjem pri predmetu slovenskega jezika, to pa je izhodišče za dojetje pisave. Zaznavanje izmenjevanja ravnih in krivih črt v različnih velikostih namreč v učencih polagoma prebuja smisel za osnovne oblike, ki so pomembne za pisanje.

Proti koncu tega obdobja učitelj pri risanju razvija predvsem občutek za osebni način risanja. Učence usmerja v samostojno odkrivanje ekvivalentnih oblik. S tem se učencem razvijajo predstave o prostoru, kar vodi v upodabljanje geometrijskih oblik.

Učenci tako z izkušnjo ozaveščajo oblike, smeri, ritem in prostor. Oblike, ki nastanejo na papirju, predstavljajo dinamiko gibanja in ga delajo vidnega. Učenci tako čutijo ravnotežje, simetrijo, gibanje in značaj oblike.

Učne ure učitelj organizira tako, da risanje črt temelji na doživljanju gibanja lastnega telesa. Vsa risarska dejavnost je usmerjena predvsem v proces risanja, ne pa v rezultat –(risbo).

OPERATIVNI CILJI

Učenci:

- spoznajo različne risarske materiale in pripomočke,
- poimenujejo risarske materiale in pripomočke,
- spoznajo pojme: risalo – tanko, debelo, svetlo, temno; sled risala,
- razlikujejo piko in črto,
- poimenujejo različne vrste črt: ravna, kriva, tanka, debela, kratka, dolga, vodoravna, navpična, poševna, prekinjena, neprekinjena,
- oblikujejo različne črte z lastnimi telesi in z gibanjem v prostoru,
- se izrazijo s prostoročno črto,
- spoznajo različne oblike in velikosti formatov,
- se orientirajo na risalni ploskvi: levo, desno, spodaj, zgoraj, sredi, zadaj, spredaj, ob robu,
- opredelijo pojme: risanje, risba, razstava, razstavni prostor, galerija,
- razlikujejo pojem sklenjena in nesklenjena črta, okrogla in oglata oblika,
- narišejo oblike s pomočjo zrcaljenja (odsev),
- poznajo pojem risalna ploskev – velikost, oblika, barva, kvaliteta,
- poznajo pojem ilustracija, ilustrator,
- narišejo risbe z nizanem črt v različni gostoti – ponavljajo in stopnjujejo,
- preoblikujejo oblike iz ravnih črt v oblike s krivimi črtami in obratno,
- spreminjajo okroglo obliko v oglato in obratno,
- spoznajo posebnosti križanja ravnih in krivih črt,
- pri risanju oblik podob pojasnijo odgovarjajočo notranjo obliko in obratno,
- narišejo risbe z različnimi črtami,
- narišejo podobe z zrcaljenjem (dveh pravokotnih osi),
- narišejo risbe z različnimi risarskimi materiali brez predhodno narisane risbe,
- razvijajo zmožnost različnega razporejanja črt,
- razvijajo si občutek za risarske vrednote,

- privzgajajo si samostojnost in vztrajnost,
- navajajo se na sproščeno črtno izražanje,
- razvijajo likovno domišljijo,
- privzgajajo si zmožnost poistovetenja narisane črte s primeri v naravi in okolju,
- navajajo se na opazovanje različnih črt na izdelkih vrstnikov in umetniških delih,
- krepijo pozitivna razpoloženja ob opisovanju lastnih risb,
- privzgajajo si pravičen odnos do umetniških stvaritev.

4.1.2. .SLIKANJE

Na začetku prvega vzgojno–izobraževalnega obdobja je slikarska dejavnost učencev usmerjena predvsem v doživljanje barv, pri tem pa je pomemben proces nastajanja izdelka – slike, zato je slikanje močno povezano s komunikacijo. Poudarja se predvsem dojetje barvne ploskve – odnos med kvaliteto in kvantiteto barv; v okviru tega učenci spoznajo čistost barv, nasprotnost barv, mešanje in kombiniranje barv. Šele proti koncu prvega vzgojno–izobraževalnega obdobja učenci z doživljanjem barv in barvnih ploskev preidejo na upodabljanje podob, ki so prepoznavne. Kasneje sledi postopen prehod k slikanju različnih motivov iz človeškega, živalskega in rastlinskega sveta. Tako narisane podobe nastajajo iz barvne ploskve, brez predhodno narisane risbe.

OPERATIVNI CILJI

Učenci:

- pojasnijo občutke ob opazovanju barv (čista modra in rumena, čista zelena in rumena ...),
- ločijo barve in različice barv,
- poimenujejo barve,
- ločijo pojma »živa« in »umirjena« barva in ju opišejo ob primerih v okolju in naravi,

- poimenujejo barve,
- spoznajo posebnosti slikanja slike z barvno ploskvijo,
- poimenujejo različice barv,
- pojasnijo razlike med nemešanimi in mešanimi barvami,
- razložijo različnost barv v okolju in naravi,
- naštejejo svetle in temne barve,
- prepoznajo svetle in temne barve na predmetih v okolju, naravi in umetniških delih,
- spoznajo nastajanje svetlejše in temnejše barve,
- spoznajo pojme: slikar, umetnik, slika, slikarski material, slikarski pripomočki, paleta, umetniško delo, galerija,
- spoznajo slikarske materiale in pripomočke,
- opišejo posebnosti sledi slikarskih materialov in pripomočkov,
- spoznajo različne slikovne podlage in njihove posebnosti,
- spontano mešajo barve,
- slikajo slike s poslikavo celega formata,
- slikajo slike v živih in umirjenih barvnih tonih,
- razvijajo občutljivost za osnovne barvne kvalitete,
- razvijajo občutek za mešanje barv,
- razvijajo likovni spomin in domišljijo,
- pridobivajo spretnost za pravilno uporabo barvnih materialov in pripomočkov,
- razvijajo skrb za čistost delovne površine in smiselno uporabo materialov,
- navajajo se na spontano izražanje (individualen način izražanja).

4.1.3. KIPARSTVO

V prvem vzgojno–izobraževalnem obdobju je kiparsko oblikovanje usmerjeno predvsem k pridobivanu elementarne izkušnje za trodimenzionalnost oblik. Učenci spoznavajo posebnosti izboklin in vboklin. Razlikujejo različne trde in mehke kiparske materiale ter spoznavajo pripomočke za njihovo obdelavo. Za oblikovanje podobe se učenci seznanijo z oblikovanjem iz enotne gmote mehkega materiala (brez dodajanja in odvzemanja materiala). Oblikovanje kiparskih oblik učitelj povezuje z igravno dejavnostjo: učenci ob pripovedovanju pravljic, zgodbic, basni ... podoživljajo glavne junake in jih upodobijo, nastale izdelke pa uporabijo za nadaljnjo igro in tako podoživljajo predstavljene pravljice ...

OPERATIVNI CILJI

Učenci:

- spoznajo elementarne kiparske materiale in orodja,
- spoznajo pojme: kip, kipar,
- opredelijo kiparske pojme: trd, mehak, gladek, hrapav, topel, hladen material; stiskanje, gnetenje, valjanje, modeliranje,
- ločijo izbočene in vbočene oblike,
- ločijo pomen dodajanja in odvzemanja materiala,
- spoznajo pomen trdnosti kipa (poln, votel kip),
- spoznajo posebnosti oblikovanja razgibanega in nerazgibanega kipa,
- razumejo pojme: velik, majhen, visok, nizek, različen, enak,
- izoblikujejo polne in votle oblike z odvzemanjem in dodajanjem materiala,
- zmodelirajo preproste trodimenzionalne oblike z vboklinami in izboklinami,
- zmodelirajo preproste živalske ali človeške podobe,
- razvijajo samostojnost pri oblikovanju trodimenzionalnih podob,
- se navajajo na izvirno upodabljanje podob (izražanje lastnih idej),

- razvijajo domiselnost,
- privzgapajajo si samostojnost in vztrajnost,
- pridobivajo občutljivost za rokovanje z mehкими, upogibnimi, trdimi, toplimi in hladnimi materiali,
- razvijajo ročne spretnosti,
- razvijajo občutek za tretjo dimenzijo,
- navajajo se na odgovorno upoštevanje navodil za pravilno oblikovanje kiparskega materiala.

4.1.4. PROSTORSKO OBLIKOVANJE

V prvem vzgojno-izobraževalnem obdobju je prostorsko oblikovanje močno povezano z vsebinami predmeta spoznavanje okolja. Ob povezovanju teh vsebin učenci spoznavajo različne gradbene materiale, vrste zgradb, tako sodobne kot tudi zgodovinske. Ob tem spoznajo tudi naravne in umetne materiale, pa tudi oblikovalca zgradb – arhitekta in gradbene poklice.

Spoznajo tudi bivalni prostor, njegove sestavine, dele in oblike ter se seznanijo z namembnostjo predmetov v prostoru.

OPERATIVNI CILJI

Učenci:

- opišejo bivalne prostore,
- razlikujejo pojme: zunanji in notranji prostor, velik, majhen, oglat in okrogel prostor,
- znajo se gibati v prostoru: naprej, nazaj, levo, desno, ravno, poševno,
- ločijo pojme: zunaj – znotraj, ven – noter, blizu – daleč,
- ločijo sestavne dele prostora: tla, stene, strop,
- spoznajo različne materiale za gradnjo sodobnih zgradb in se seznanijo z materiali v preteklosti,

- opredelijo ustrezne materiale za notranjo opremo,
- spoznajo delo arhitekta,
- spoznajo pojma stabilnost in trdnost zgradbe,
- spoznajo različne zidarske pripomočke in rokovanje z njimi,
- spoznajo pomen urejenega zunanjega in notranjega prostora,
- na prostem zgradijo prostorsko tvorbo,
- učijo se ceniti naravne gradbene materiale,
- navajajo se na aktivno sodelovanje v skupini.

Vrednotenje izdelkov

Po končani likovni nalogi se vsi izdelki razstavijo. Učitelj ob razstavljenih izdelkih skupaj z učenci prepozna dosežene cilje. Učence usmeri v samostojno razlago lastnega izdelka ali izdelka, ki ga je učenec sam izbral, ker je nanj napravil največji vtis. Učitelj zapiše napredek učenca.

Temeljni in minimalni standardi znanj

Likovne pojme učenci usvojijo predvsem ob neposrednem likovnem izražanju. Ti pojmi predstavljajo minimalne in hkrati tudi temeljne standarde znanja. Pri usvajanju likovnih pojmov je poudarek na poglobljanju njihove vsebine.

4.2. DRUGO VZGOJNO–IZOBRAŽEVALNO OBDOBJE

4.2.1. RISANJE

Na začetku drugega vzgojno–izobraževalnega obdobja je risarska dejavnost učencev usmerjena v ozaveščanje prostorskih odnosov, ob čemer učenci razvijajo prostorske predstave. Učitelj to dosega z vajami križanja in prepletanja; vaje zahtevajo večjo koncentracijo učencev.

Učenci usvojijo pojme: redčenje, zgoščevanje, lahko, težko ter jih povezujejo z različnimi črtami in njihovim nizanjem oziroma nastalimi črtnimi oblikami. Starejši učenci spoznavajo tudi posebnosti sence predmetov, ki jo povezujejo s pojmom delovanje in osvetljeni deli telesa.

OPERATIVNI CILJI

Učenci:

- ločijo pojme: črta (linija), prostoročna črta, črta, narisana s pomočjo pripomočka, debela črta, dolžina črte, smer črte, oblika črte; pojma zgoraj in spodaj,
- narišejo kompozicijo s trdimi risarskimi materiali,
- narišejo kompozicijo s svetlimi in temnimi črtnimi ploskvami,
- narišejo kompozicijo z uravnoteženim razporejanjem podob po risarski podlogi,
- narišejo kompozicijo ploskev ter s piko in črto predstavijo različne površine,
- narišejo kompozicijo podob z opaženo svetlobo in senco,
- ob uporabi risarskih materialov in orodij utrjujejo poznavanje črt in usvajajo posebnosti novih,
- spoznajo tekoče in trde risarske materiale,
- povežejo risarski material z velikostjo, obliko in kvaliteto podlage,

- na delih vrstnikov opišejo posebnosti nizanja, križanja in prepletanja črt po obliki, smeri, debelini in velikosti,
- usvojijo pojme ritem, enakomerno ponavljanje in neenakomerno ponavljanje,
- spoznajo različnost pisav in zasnove oblikovanja črk,
- razlikujejo med osebno in tiskarsko pisavo,
- spoznajo osnove povezovanja besedila in risbe v enotno sporočilo,
- spoznajo pojma kaligrafija in inicialka,
- spoznajo posebnosti nizanja črt in nastajanja svetle in temne površine,
- usvojijo pojem ravnotežje ob primerih iz vsakdanjega življenja,
- spoznajo posebnosti razporejanja podob po formatu risarske podlage,
- spoznajo pojma porušeno ravnotežje, ravnotežje v risbi,
- spoznajo pojme: struktura, tekstura, faktura in patina,
- navajajo se na sproščeno in neposredno risanje,
- bogatijo svoje opazovalne sposobnosti,
- spoznajo posebnosti razporejanja svetlih in temnih ploskev na telesih,
- navajajo se na doslednost pri izpolnjevanju površin,
- privzgajajo si čut za uravnoteženo razporejanje svetlih in temnih površin po risarskem formatu,
- razvijajo smisel za kombiniranje različnih črt, za nasprotje med ravno in krivo črto,
- razvijajo zmožnost samostojnega risanja risbe,
- razvijajo občutek za rokovanje z različnimi risarskimi materiali in orodji,
- razvijajo samozavest ob rokovanju z različnimi materiali in orodji,
- razvijajo občutek za likovno oblikovano sporočilo,
- krepijo občutek za razporejanje svetlih in temnih črtnih ploskev,
- razvijajo smisel za načrtno razporejanje narisanih elementov,
- krepijo občutek za ravnotežje in enakomerno razporejanje.

4.2.2.SLIKANJE

V drugem vzgojno–izobraževalnem obdobju na področju slikanja učitelj učence usmerja predvsem v doživljanje barve. Doživljanje barve učenci vnašajo v likovno izražanje tako, da iščejo oblike za določeno barvo in barvo za določen motiv. Likovne naloge se močno povezujejo z vsebinami naravoslovnih predmetov. Primerne so tiste vsebine, pri katerih lahko učenci odkrivajo posebnosti barv, izražanje posebnosti podob z barvo, saj to učencu omogoča, da odkrije in doživi sile, ki medsebojno delujejo na podobo, oz. sile, ki iz podobe delujejo nanj (sila Sonca in Zemlje, svetlobe in teme, stalni procesi menjavanja in spreminjanja barv v naravi).

OPERATIVNI CILJI

Učenci:

- razlikujejo pojem risba in slika,
- prepoznajo in poimenujejo čiste in mešane barve,
- utrdijo postopke mešanja barv,
- spoznajo posebnosti mešanja dveh barv,
- spoznajo pojem sorodnost barv,
- utrdijo pojem svetla in temna barva,
- določijo najsvetlejšo in najtemnejšo barvo,
- poiščejo primere svetlih in temnih barv v naravi in okolju,
- spoznajo pojme žive barve – barve 1. stopnje (rdeča, modra, rumena) in mešane barve – barve 2. stopnje (oranžna, zelena, vijoličasta),
- spoznajo pomen svetlobe za nastanek barve,
- spoznajo pojem barvni prehodi – mavrica,
- spoznajo barvni krog,
- na primerih iz narave in okolja opredelijo tople in hladne barve,
- naštejejo primere toplih in hladnih barv in pojasnijo občutke hladnosti in toplote,

- spoznajo pojme: nasprotje (kontrast), toplo – hladni in svetlo – temni kontrast,
- spoznajo pojme: lastnost barve, barvna čistost, barvna svetlost, svetlostni odtenek, barvni odtenek, tonska lestvica,
- določijo svetlostne in barvne odtenke na svojih likovnih izdelkih in umetniških delih, v okolju in naravi,
- spoznajo različne slikovne podlage, pomen velikosti in kvalitete glede na izbiro slikarskega materiala in orodja,
- spoznajo različne slikarske tehnike (predvsem akvarel),
- na izdelkih vrstnikov analizirajo pomembnost kvalitete slikovne podlage,
- s čistimi in mešanimi barvami naslikajo slike z motivom,
- naslikajo motiv v sorodnih barvah,
- naslikajo motive s smiselno razporeditvijo svetlih in temnih barv,
- naslikajo motiv z mešanimi barvami,
- naslikajo motiv s hladnimi in toplimi barvami,
- naslikajo slike z barvnimi in svetlostnimi odtenki,
- razvijajo spretnost za postopno mešanje barv na sliki,
- razvijajo občutljivost za določanje sorodnih barvnih odtenkov,
- razvijajo občutljivost za določanje svetlosti posamezne barve,
- navajajo se na uravnoteženo razporejanje svetlih in temnih barv po formatu,
- navajajo se na izvirno uporabo barv,
- navajajo se na sproščeno barvno izražanje,
- razvijajo smisel za komponiranje toplih in hladnih barv,
- krepijo občutek za različnost barv v naravi in okolju,
- razvijajo občutek za različnost ene barve,
- razvijajo občutek za stopnjevanje barve po svetlostni stopnji,
- razvijajo občutek za postopno spreminjanje barve z barvo,
- privzgajajo občutek za komponiranje svetlostnih in barvnih odtenkov,
- razvijajo samostojnost pri prekrivanju barvnih ploskev z različnimi materiali.

4.2.3. KIPARSTVO

Pri kiparstvu učenci nadgrajujejo usvojene pojme o trodimenzionalnosti oblik in pri tem razvijajo občutek za tretjo dimenzijo. Spoznavajo tudi bolj zahtevne kiparske materiale in pripomočke za njihovo obdelavo. Kiparske naloge so usmerjene predvsem v oblikovanje kipa iz enovitega kosa mehkega materiala z gnetenjem in odvzemanjem materiala. Kiparsko oblikovanje je močno povezano z vsebinami geografije in rokodelstva.

OPERATIVNI CILJI

Učenci:

- razumejo pojme: kip, kipar, kiparski material, naravni in umetni material,
- zaznavajo aktivnosti oblike – notranje gibanje v glini: razširjanje, krčenje, smer, ravnotežje, stabilnost, občutek gravitacije in lahkotnosti,
- spoznajo pojma odvzemanje in dodajanje materiala,
- spoznajo pojma relief in obhodni kip,
- spoznajo pojme nizek, visok in ugreznjen relief, dodajanje in odvzemanje materiala,
- spoznajo pojem površina kipa,
- razložijo pojme: poln – votel, razgiban – nerazgiban, geometrijska – negeometrijska oblika kipa,
- spoznajo zahtevnejše kiparske materiale (različne vrste lesa) in orodja za njihovo oblikovanje,
- spoznajo pojme rezljanje, klesanje, dleto, primež,
- spoznajo razliko med obdelovanjem lesa in modeliranjem z glino,
- oblikujejo preprosta telesa iz mehkih materialov z gnetenjem,
- preoblikujejo že narejeno obliko,
- oblikujejo živalsko figuro iz enovitega kosa materiala,
- oblikujejo enostavne kiparske oblike iz naravnih materialov,
- oblikujejo različne vrste reliefov,
- oblikujejo obhodni kip – preprosto sedečo in stoječo figuro,

- razvijajo zmožnost oblikovanja celega kipa iz enovitega kosa materiala,
- razvijajo občutek za ravnotežje,
- krepijo občutljivost za rokovanje z mehкими materiali,
- razvijajo občutek za trodimenzionalni kiparski prostor,
- razvijajo občutek za različnost globine reliefnih površin,
- privzgamajo smisel za poenostavljanje oblik in njenih detajlov,
- z oblikovanjem različnih materialov si razvijajo ročno spretnost,
- učijo se ceniti kipe kot umetnine na javnih površinah, v galerijah in stanovanjih.

4.2.4. PROSTORSKO OBLIKOVANJE

Tudi v tem vzgojno–izobraževalnem obdobju je oblikovanje prostora močno povezano z vsebinami predmeta spoznavanje okolja, pri katerem učenci s pomočjo opazovanja zgradb v domačem in drugem okolju (tudi tujem) spoznavajo prostorske pojme, pri oblikovanju prostorskih tvorb pa ta spoznanja vgrajujejo v lastno dejavnost. S posebnostmi scenskega prostora se učenci seznanijo ob igranju gledališke igrice.

OPERATIVNI CILJI

Učenci:

- poznajo pojme: zunanji in notranji prostor, zaprt in polzaprt prostor, scenski prostor, arhitekt, arhitekturni načrt, stavbarstvo (arhitektura),
- usvojijo pojme: gledališče, gledališka igra, igralci, gledališki oder, scena, režiser, scenograf,
- opredelijo posebnosti ureditve šolskega prostora in okolja,
- po lastni zamisli predlagajo možnosti preureditve razreda,
- spoznajo vrste, oblike, velikosti, namembnosti in uporabnosti zgradb,
- oblikujejo sceno za gledališko predstavo,

- pridobivajo zmožnost za poenostavljanje realnih oblik predmetov,
- privzgajajo si smisel za likovno urejeno sceno,
- krepijo občutek za drugačen prostor,
- razvijajo domišljijo pri konstruiranju opreme,
- razvijajo kritičen odnos do urejenosti okolja,
- razvijajo pravilen odnos do kulturnih spomenikov v kraju.

Vrednotenje izdelkov

Po končani likovni nalogi se vsi izdelki razstavijo. Učitelj ob razstavljenih izdelkih skupaj z učenci prepozna dosežene cilje. Učence usmeri v samostojno razlago lastnega izdelka ali izdelka, ki ga je učenec sam izbral, ker je nanj napravil največji vtis. Učitelj zapiše napredek učenca.

Temeljni in minimalni standardi znanj

Likovne pojme usvojijo učenci predvsem ob neposrednem likovnem izražanju tako, da jih opišejo. Ti pojmi predstavljajo minimalne in hkrati tudi temeljne standarde znanja. Pri usvajanju likovnih pojmov je poudarek na poglobljanju njihove vsebine.

4.3. TRETJE VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNO OBDOBJE

Likovne vsebine so v tem obdobju zasnovane tako, da je upoštevana razvojna potreba učencev na tej starostni stopnji, kajti učenci že iščejo sebe in svojo identiteto. Ker pri večini učencev zanimanje za likovno dejavnost upada, učitelj posebno pozornost posveča zburanju večjega interesa. Zato izbira raznolike likovne tehnike in pri tem poudarja njihovo medsebojno povezanost in pogojenost. Ravno tako učencem ponuja raznolike sodobne motive. Tako imajo učenci priložnost, da se preizkusijo v izražanju lastnih idej (nujnost, opozicija in svoboda).

V tem obdobju se učenci torej bolj zavestno likovno izražajo. Spoznajo se s konstrukcijskim risanjem, kompozicijo risbe in perspektivnim načinom upodabljanja predmetov in prostora. Prepoznavajo občutenja in razpoloženja ob uporabi različnih likovnih materialov in pripomočkov ter različnih motivov na vseh likovnih področjih. Vsak učenec barve in oblike doživlja po svoje, oblikuje lastne zamisli in samosvoje uporablja barvo in obliko. Vsebine iz področij slikanja, risanja in kiparstva so močno povezane z vsebinami drugih predmetnih področij. Posebej so izpostavljene vsebine zgodovine in zemljepisa – umetnostna obdobja in razvoj arhitekture.

4.3.1. RISANJE

Na začetku tretjega vzgojno-izobraževalnega obdobja so učenci v razvojnem obdobju, ko težijo k iskanju lastnega in nezamenljivega mnenja in želijo pojave opazovati iz različnih zornih kotov. Poudarek je zato na perspektivnem risanju in njegovih posebnostih (iskanje skupne točke, očišča, na katero se usmerjajo in kjer se sekajo vse smeri in vsa gibanja).

V tem obdobju je torej presoja učencev izrazito subjektivna, tudi glede mode in dominantnih navad, ki so posledica vpliva družbe. Učencem risarsko izražanje pomaga pri oblikovanju lastnega stališča, zato učitelj pri učencih razvija zmožnost presojanja

pravilnosti in resničnosti, zakonitosti risanja in opazovanja teh zakonitosti na delih velikih mojstrov (Rembrandt, Dürer).

Učitelj učence spodbuja k samostojnosti pri procesu risarskega oblikovanja; učenci se naučijo samostojno narisati skico in nato risbo.

OPERATIVNI CILJI

Učenci:

- usvojijo pojme: kompozicija: simetrična in asimetrična kompozicija, razgibana, dinamična in nerazgibana, statična kompozicija,
- spoznajo različne vrste kompozicij,
- razložijo odnos delov do celote,
- na primerih umetniških del prepoznajo različne oblike kompozicij,
- usvojijo pojem vidni prostor na ploskvi – likovni prostor,
- spoznajo načine upodobitve predmetov in prostora na ploskvi v preteklosti,
- spoznajo pojme: pomenska, barvna, geometrijska, linearna perspektiva,
- spoznajo pojme: razmerje – proporc, sorazmerje, nesorazmerje, vizirka, viziranje, konstrukcijsko risanje,
- spoznajo postopke konstrukcijskega risanja predmeta s pomočjo viziranja (določanje višine, dolžine, širine predmeta),
- spoznajo posebnosti risanja razmerij med več predmeti,
- usvojijo pojme: optična prevara, navidezna skrajšava, stojišče, očišče, obzornica – horizont, zorni kot,
- spoznajo pojme: centralna perspektiva (perspektiva z enim očiščem), dvobežiščna perspektiva (perspektiva z dvema očiščima) ter žabja in ptičja perspektiva (perspektiva s tremi očišči),
- seznanijo se z načini odmerjanja velikosti delov človeškega telesa v preteklosti in danes,
- spoznajo pojem splošno merilo ali kanon,
- spoznajo zlati rez kot skrivnost kompozicije,

- opazujejo različno delovanje svetlobe v vzdušju pokrajine,
- narišejo motiv in upoštevajo načela kompozicije,
- narišejo risbe po opazovanju ali spominu ter upoštevajo različne upodobitve prostora na ploskvi,
- narišejo predmete z upoštevanjem linearne perspektive ter narisane predmete dopolnijo s pravilnim senčenjem (svetloba in senca),
- narišejo predmete s pomočjo viziranja po pravilih konstrukcijskega risanja,
- narišejo sedečo figuro z upoštevanjem proporcev,
- bogatijo opazovalne zmožnosti ,
- ostrijo čut za ravnovesje,
- razvijajo likovno domišljijo,
- se navajajo na poglobljeno opazovanje predmetov in pojavov v okolju,
- pridobivajo zmožnost opazovanja predmetov v prostoru in risarskega izražanja s pravili,
- razvijajo občutek za razmerja pri predmetu in med več predmeti v prostoru,
- razvijajo občutek za določanje razmerij na človeškem telesu,
- razvijajo zmožnosti za razumevanje pravil prikazovanja navideznega prostora.

4.3.2. SLIKANJE

V tretjem vzgojno-izobraževalnem obdobju se učenec osamosvaja. Želi biti osebno svoboden in samostojno odkrivati svet, zato učitelj ure slikanja temu prilagaja in učencem ponudi raznolike slikarske tehnike in motive. Predstavljeni postopki izvajanja slikarskih tehnik ne dopuščajo takojšnjega občutja barv kot v prejšnjih letih. Zato je potrebno razviti posebne spretnosti za raziskovanje lastnih rešitev pri slikanju motivov. Učitelj učence usmerja predvsem v opazovanje barv v naravi in opazne pojave (zračna, barvna perspektiva). Pri tem učenci razvijajo samodisciplino in dobro koncentracijo.

OPERATIVNI CILJI

Učenci:

- prepoznajo pojme: čiste barve, barve 1. stopnje, barve 2. stopnje, barve 3. stopnje,
- pojasnijo posebnosti bele in črne barve,
- mešajo barve in jih različno redčijo,
- razlikujejo med svetlostnim in barvnim odtenkom,
- razumejo pojme pestra, nepestra in manj pestra barva,
- naštejejo primere pestrih in nepestrih barv v okolju in naravi,
- spoznajo pojme: barvna kompozicija, ubranost, harmonija in neskladje, disharmonija,
- pojasnijo pojem kontrast,
- prepoznajo značilnosti toplo–hladnega kontrasta,
- pojasnijo učinke svetlo–temne kombinacije barv,
- spoznajo komplementarni kontrast,
- med komplementarnimi dvojicami določijo količinsko razmerje svetle in temne barve za uravnoteženost barvne kompozicije,
- spoznajo količinsko nasprotje,
- spoznajo pojem nasičenosti, kakovosti barve,
- spoznajo kakovostno nasprotje,
- na lastnih in umetniških delih prepoznavajo barvne kontraste,
- spoznajo način prikazovanja prostora na ploskvi s spreminjanjem moči barve – zračna perspektiva,
- spoznajo pojem barvne perspektive,
- spoznavajo posebnosti tonskega slikanja,
- na reprodukcijah umetniških del prepoznajo zračno in barvno perspektivo,
- naslikajo sliko z mešanjem črne, bele in sive barve,
- svetlijo in temnijo izbrano barvo in naslikajo sliko z motivom,
- naslikajo sliko z barvnimi in svetlostnimi odtenki,
- naslikajo sliko v kombinaciji pestrih in nepestrih barv,

- naslikajo kompozicijo s harmoničnimi barvami,
- naslikajo slike z uporabo enega ali več barvnih nasprotij,
- naslikajo sliko z odvzemanjem moči barve,
- naslikajo sliko po načelih barvne perspektive,
- s tonskim slikanjem prikažejo plastičnost predmetov in globino prostora,
- naslikajo sliko z načinom kolorističnega slikanja,
- črno–belo kompozicijo poskušajo spremeniti v barvno in obratno,
- pri postopnem nanašanju barv na slikarsko podlago si privzgamajo vztrajnost,
- razvijajo občutek za postopno spreminjanje barve z barvo,
- ostrijo čut za določanje svetlosti barve,
- razvijajo občutljivost za barvno moč,
- navajajo se na samostojnost pri kombiniranju barv,
- z mešanjem barv razvijajo občutljivost za skladnost barvnih tonov,
- razvijajo smisel za barvne kombinacije,
- razvijajo senzibilnost za barvne kvalitete,
- privzgamajo doslednost pri izvajanju slikarske tehnike,
- navajajo se na samostojno izvedbo likovne naloge,
- bogatijo svoje opazovalne zmožnosti,
- razvijajo občutljivost za barvne kvalitete,
- ostrijo občutek za postopno spreminjanje moči posameznih barv,
- krepijo občutljivost za barvne odnose,
- razvijajo zmožnost za razumevanje različnih načinov prikazovanja prostora z barvo na ploskvi,
- ostrijo zmožnost doslednega opazovanja predmetov in pojavov v naravi in okolju,
- razvijajo samozaupanje pri samostojnem oblikovanju kompozicije,
- spoznajo delo slikarja in njegovo notranjo pripravo na slikanje,
- spoznavajo dela slovenskih in tujih umetnikov, prepoznavajo načine slikanja v določenem obdobju.

4.3.3. KIPARSTVO

Učenci pri kiparskem oblikovanju utrjujejo že usvojene kiparske pojme in jih nadgrajujejo z zahtevnejšimi. Tudi v okviru zahtevnejših kiparskih tehnik učenci še poglobljajo občutek za trodimenzionalnost oblik in pri risanju različnih motivov iščejo svoj osebni izraz (stil). Vsebine iz kiparskega oblikovanja se močno povezujejo z vsebinami rokodelstva, kjer učenci krepijo razumevanje konveksnih in konkavnih površin ter oblikujejo uporabne predmete.

OPERATIVNI CILJI

Učenci:

- razlikujejo med obhodnim kipom in reliefom,
- prepoznajo značilnosti reliefov: nizek, visok, ugreznjen,
- pojasnijo pojem negativ in pozitiv (odlitek) reliefa,
- spoznajo pojme: portret, doprsni kip, celi kip,
- spoznajo različne postopke za izvedbo kiparskih tehnik iz mehkih materialov,
- usvojijo pojme: samostojni in arhitekturni kip, portalni kip, mali in veliki (monumentalni) kip, figuralni in nefiguralni kip,
- razlikujejo pojma votla in polna plastika,
- spoznajo keramiko kot votlo plastiko,
- spoznajo ljudsko keramiko – lončarstvo kot umetno obrt,
- spoznajo pojme uporabna umetnost, umetna obrt in industrijsko oblikovanje,
- prepoznajo estetsko vrednost uporabnih izdelkov (kič),
- izdelajo reliefe – maske iz različnih materialov,
- izoblikujejo figuro z različnimi oblikami, površinami, proporci, gestami in gibanjem,
- izoblikujejo skupinsko figuralno kompozicijo,
- izoblikujejo votlo plastiko,
- razvijajo samostojnost v izražanju lastnih idej,
- krepijo čut za likovno (estetsko) obliko,

- spoznavajo slovensko kulturno dediščino,
- spoznavajo dela slovenskih in tujih umetnikov – kiparjev.

4.3.4. PROSTORSKO OBLIKOVANJE

V zadnjem vzgojno–izobraževalnem obdobju učenci likovne probleme rešujejo bolj zavestno in namerno. Prostorske pojme zunanji prostor, notranji prostor, zaprti, polodprti in polzaprti prostor lažje utrdijo. V tem času učenci uprizorijo vsaj eno gledališko igro. Pri tem se seznanijo z vsemi segmenti gledališča, od igranja, režiranja, kostumografije in scenografije. Učenci pri tem nadgradijo pojem scenski prostor in spoznajo delo scenografa. Prostorsko oblikovanje je tako tesno povezano z drugimi predmetnimi področji (slovenski jezik, zgodovina, geografija, rokodelstvo ...).

OPERATIVNI CILJI

Učenci:

- spoznajo namen notranjega prostora,
- se seznanijo s sestavnimi deli prostora in oblikami zaprtega prostora,
- spoznajo polzaprti in polodprti prostor,
- pojasnijo značilnosti tipov naselij,
- ugotavljajo namembnost zgradb v šolskem okolju in analizirajo ureditev okolja, funkcionalnost in estetskost,
- oblikujejo sceno za gledališko igro,
- spoznajo poklice, povezane z oblikovanjem prostora,
- razvijajo pravičen odnos do zaščite slovenske kulturne dediščine.

4.3.5. GRAFIČNO OBLIKOVANJE

Ob pripravi gledališke igre se učenci pri likovni vzgoji spoznajo tudi s posebnostmi grafičnega oblikovanja. Tako učenci samostojno, po lastni zamisli, oblikujejo celotno podobo sporočil za javnost. Izdelajo plakat in vabila za gledališko igro z odtiskovanjem. Ob tem spoznajo proces grafičnega oblikovanja in posebnosti grafičnega lista. Učitelj lahko izbere tudi kakšno drugačno pot za spoznavanje teh vsebin.

OPERATIVNI CILJI

Učenci:

- spoznajo pojme: tiskanje (ročni in strojni tisk), tiskarski pripomočki, grafični material in orodje, osnutek, matrica, grafični list, naklada, označitev grafičnega lista,
- spoznajo pojme: originalna grafika, unikat, industrijska in umetniška grafika, grafične tehnike (linorez, lesorez, suha igla, monotipija),
- spoznajo pojme: grafična dejavnost, umetniški grafik in grafični oblikovalec, vrste tiskov (enobarvni in barvni), mala grafika, ex libris,
- spoznajo pojem vizualne komunikacije,
- spoznajo namen plakata,
- naštejejo osnovne zakonitosti oblikovanja plakata,
- spoznajo pomen pisnega in likovnega dela sporočila,
- ločijo vrste plakatov glede na vsebino,
- samostojno izdelajo plakat,
- samostojno oblikujejo vabila.

Vrednotenje izdelkov

Po vsaki končani likovni nalogi se vsi izdelki razstavijo. Učenci ob ogledu likovnih izdelkov razložijo svoje delo v okviru rešitve likovne naloge ali analizirajo izbrano likovno delo vrstnika, ki jih je pritegnilo. Pri podajanju mnenj utrjujejo spoznane likovne pojme. Učitelj vodi vrednotenje in usmerja učence v kritično podajanje lastnih mnenj ter poudari napredek učenca.

Temeljni in minimalni standardi znanj

Likovne pojme učenci usvojijo predvsem ob neposrednem likovnem izražanju tako, da jih opišejo. Ti pojmi predstavljajo minimalne in hkrati tudi temeljne standarde znanja. Pri usvajanju likovnih pojmov je poudarek na poglobljanju njihove vsebine.

Medpredmetne povezave

Vsebine predmeta likovna vzgoja so tesno povezane z vsebinami ostalih predmetnih področij, saj se s tem ustvarja ravnovesje med čustvenim in razumskim svetom. Likovna naloga je zastavljena tako, da prevladuje doživljajski vidik ob rokovanju z različnimi materiali in orodji in usvajanju likovnih pojmov.

Možne povezave: zgodovina, geografija, slovenščina, matematika, biologija, fizika, kemija, glasbena vzgoja, športna vzgoja, lesorestvo in ročna dela.